Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale av.

Office of publication: 2657 So. Lawndale ave. Telephone: Lawndale 4635.

LETO—YEAR XV. Cena lista $5.00. Entered as second-class matter January 25, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., petek, 30. junija (June 30) 1922. Subscription $5.00 Yearly. ŠTEV.—NUMBER 152.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

HARDING JE POVABIL OPERATORJE IN RUDARJE NA KONFERENCO.

Sestanek se vrši jutri v Beli hiši; Lewis je sprejel vabilo.

PODROBNOSTI ŠE NISO ZNANE.

Washington, D. C. — Predsednik Harding je v sredo popoldne povabil operatorje in rudarje k sebi na konferenco, ki se vrši v soboto v Beli hiši. Povabljeni so vsi lastniki, oziroma predstavniki premogovniških družb v unijoniziranih distriktih na poljih mehkega in trdega premoga ter predstavniki organiziranih rudarjev.

Harding pravi v vabilu na kratko, da namen konference je, "izdelati metode, na temelju katerih se lahko začne mezdno pogajanje za končanje stavke." Vse druge podrobnosti načrta, ki ga ima Harding za končanje štrajka, so še tajnost.

Kakor se govori, bo predsednik najprvo skušal pridobiti obe stranki za mirno pobotanje, ako pa to ne bo pomagalo, tedaj se morda Harding odloči za komisijo obveznega razsodišča z zahtevo, da se obe stranki podvržeta odloku komisije.

Na konferenci bo zastopana tudi vlada; najbrž bosta navzoča tajnik za delo Davis in trgovinski tajnik Hoover.

John L. Lewis, predsednik organizacije, ki je v Washingtonu in čaka konference, je rekel, da rudarji bodo sprejeli vabilo. Kaj storijo operatorji, je druga reč.

Washington, D. C. — Kongresnik Burke, republikanec iz Pennsylvanije, je v sredo predložil v poslanski zbornici resolucijo, katera nalaga predsedniku, da zaseže premogovnike in jih obratuje eno leto ali dalj časa, kolikor bo potrebno v dobrobit javnosti.

105 rudarjev aretiranih.

Elkine, W. Va. — Šerif in njegovi deputiji so 28. t. m. aretirali 105 stavkujočih rudarjev v Thomasu, W. Va., na obtožbo, da so ovirali stavkokaze pri njihovem delu. Aretirani stavkarji so bili zmetani na posebni vlak, ki jih je odpeljal v Parsons, toda med potjo se je zgodila nesreča. Vlak je skočil s tira v Limrocku in zadnji voz, v katerem so bili rudarji, se je prevrnil in veliko stavkarjev je bilo ranjenih.

Zapiranje odprtih jam v Illinoisu.

Danville, Ill. — 21 odprtih jam v tukajšnjem okolišu, ki obratujejo z dovoljenjem organizacije pod pogojem, da zalagajo lokalne javne naprave s premogom, ne smejo pa voziti premoga drugam, je bilo v sredo zaprtih na zahtevo podokrožnega odbora rudarske unije.

Predsednik Farrington je pozneje obvestil unijo, da mora preklicati svoj sklep in dovoliti kopanje premoga za domače potrebe kot je bilo dogovorjeno.

Trije ranjenci iz Herrina poslani v Chicago.

Herrin, Ill. — Trije stavkokazi, ki so bili ranjeni zadnji teden v tukajšnji bitki, so bili v sredo poslani v Chicago. Župan Pace jedal posebno stražo, ki je spremila ranjence iz mesta. V bolnišnici je še devet ranjencev.

ČUDNI SO UČINKI LEPEGA ŽVIŽGANJA.

Chicago, Ill. — Policijski saržent Harry Wilson se je peljal s svojim avtomobilom po Sheridanovi cesti, kjer prebivajo le premožni ljudje. Slišal je, da nekdo lepo žvižga. Ozrl se je, da vidi, kdo je ta umetnik. Videl je tovorni avtomobil, na njem je stalo šest zabojev, voznik je pa žvižgal. Saržent se je približal avtomobilu in je vprašal voznika, kaj ima v zabojih. "Ukuhane paradiže", se je hitro odrezal voznik. Policijski saržent se ni dal premotiti. Stopil je iz svojega avtomobila in odprl en zaboj. "No, to je pa čudno ime za pošten brinjevec", je rekel saržent in povabil voznika s sabo na policijsko postajo, ki je povedal, da se piše James Allen.

CARISTI BEŽE IZ VLADIVOSTOKA PRED ODHODOM JAPONCEV.

Tokijo, 29. jun. — Naznanilo japonske vlade, da Japonci izpraznijo sibirsko Primorje v prihodnjih treh mesecih, je spravilo cariste v Vladivostoku v grozno paniko. Gotova stvar je, da "vlada" Merkulova v Vladivostoku ne bo živela niti štiriindvajset ur, ko odidejo Japonci. Belogardisti to vedo in zdaj hitro prodajajo svoje imetje za vsako ceno in beže na Japonsko ter v Ameriko.

POGAJANJA PO DISTRIKTIH NE BO.

RUDARJI ZAHTEVAJO POGAJANJE ZA VSE POLJE MEHKEGA PREMOGA.

Kompanije lastujejo rudnike v raznih distriktih, zatorej lahko služi za podlago pogajanja le vse polje.

Washington, D. C. (Federated Press. L. Todd.) — Predsednik Harding in delavski tajnik sta napravila še en poizkus, da rudarji odnehajo od svojega glavnega vprašanja, a ta poizkus je ponesrečil. Po obedu v Beli hiši s Hardingom in Davisom, je Lewis, predsednik rudarske organizacije naznanil, da ni prišlo do odločitvé o definiranem načrtu in da so stavkarji pripravljeni ostati doma za nedoločen čas.

Da je predsednik predlagal, da naj rudarji opuste svoje stališče, da se pogodba napravi za vse polje mehkega premoga in naj sprejmejo izravnavo po distriktih, se je izvedelo, ko je Lewis rekel, da je predsedniku razložil, da distriktne konference ne bodo rešile fundamentalnih vprašanj v industriji.

"Praktično skoraj vse večje kompanije na polju mehkega premoga obratujejo rudnike v več državah", je dejal Lewis. "Nekatere v sedem ali več državah. Zastonj je misliti, da napravijo pogodbe o razmerah v enem distriktu, ki bi škodovale njih obratu na drugem polju z ozirom na skupen konkurenčni trg. Premog, ki odhaja na severozapadni trg, ki tvori podružni trg za Velika jezera, prihaja na pr. z različnega premogovega polja, in produktivni stroški morajo biti sorazmerni, ako se hoče obdržati konkurenca.

"Na naši današnji konferenci smo uvaževali možnost skupne konference zastopnikov rudarjev in podjetnikov z ozirom na uspehe skupnih distriktnih konferenc in na postopanje, ki je sledilo konferencam na centralnem konkurenčnem polju in z ozirom na uspehe, ki jih prinese narodna konferenca po zastopnikih. Skušnje dveh desetletij so povzročile konferenco vsega konkurenčnega polja iz vzrokov, ki sem jih omenil."

Lewis je izjavil, da je položaj nespremenjen, sprememba je le, da se pomanjkanje premoga hitro bliža.

Rekel je, da je položaj skoraj postal akuten in bo postajal vedno ostrejši. Po prvem juliju, ko stopi v veljavo znižana voznina na železnicah, bodo prihajala naročila na premog v velikem številu, produkcije pa ne bo, da se zadosti tem naročilom.

Ko je bil Lewis vprašan, ako je mogoče doseči nekakšno premirje, je odgovoril, da je nemogoče pričeti z delom, dokler ne bo dosežen skupen sporazum.

Morala stavkarjev je bolja, kot je bila kdaj preje in pripravljeni so vztrajati za nedoločen čas", so bile zadnje besede Lewisa, ko je zapustil Belo hišo in je spremil delavskega tajnika Davisa v njegovo pisarno, da nadalje razpravljata o vprašanju.

PREDLOGA ZA POVRNITEV TUJEZEMSKE LASTNINE PREDLOŽENA.

Washington, D. C. — Kongresnik Einslow iz Massachusettsa je predložil zbornici predlogo, po kateri se vrne tujezemska lastnina do deset tisoč dolarjev pravim lastnikom.

DELAVCI V ŽELEZNIŠKIH DELAVNICAH POZVANI V STAVKO.

PRIZADETI SO TUDI DELAVCI V PULLMANOVIH DELAVNICAH.

Prizadetih je štiri sto tisoč delavcev v železniških delavnicah.

Chicago, Ill. — Pozivi, da v soboto zjutraj ob desetih zastavka štiri sto tisoč delavcev v železniških delavnicah, so bili razposlani iz Chicaga. Stavki se pridružijo tudi delavci v Pullmanovih delavnicah.

Vsa znamenja govore, da so železniški delavci potrpežljivo prenašali udarce za udarcem, končno se je pa nit potrpežljivosti utrgala. Struna je bila tako napeta, da je morala počiti.

V soboto bi imeli delavci delati po znižani mezdi. Mezda se je zniževala, draginja je ostala. Na papirju so velebiznižki časopisi teden za tednom poročali, da cene padajo. Ko je pa železničarjeva gospodinja prišla v prodajalno nakupovat obleko, obučo, živež, ali je plačala hišnemu posestniku stanarino, se je prepričala, da draginja ni nič odnehala. Ako je katero reč plačala za par centov ceneje, je drugo plačala toliko dražje. Železničarji so uvideli, da ne morejo delati za tako mezdo, ako nočejo uničiti spoštovanja do samega sebe in ne žele, da jih bodo njih otroci zmerjali s strahopetci, ko odrastejo. To je odločilo, da so glasovali za stavko.

Delavci so poznali resnico, da z znižanjem tovorne voznine tudi ni tako, kot so poročali velebiznižki listi. Voznina je bila znižana le za take produkte, za katere ni bila znižana že preje. Za tovor četrtega razreda se pa voznina še poviša. Predsednik organizacije delavcev za vzdrževanje železnic v Minneapolisu je označil razupito znižanje voznine za tovorno blago za agitatorično sredstvo, da železniške družbe lože znižajo mezde železniškim delavcem.

Okoli Chicaga je veliko železničarjev, ki so dodeljeni departmentu za vzdrževanje železnic, kar pustili delo, ko so prejeli mesečno mezdo. Veliko nevarnih železniških križišč je brez čuvajev.

Delavcem v železniških delavnicah pa ni bila samo znižana mezda. Izdane so bile odredbe, ki znižujejo plačilo za čezurno delo, poleg so pa nekatere železniške družbe pričele oddajati delo v zakup zakupnikom, o katerih je bilo jasno, da so slamnati možje železniških družb.

Železniške družbe že podajajo svoje izjave. Predvsem izjavljajo, da bo obrat na železnicah nekaj tednov ostal normalen, kar z drugimi besedami pomeni: Obrat na železnicah ostane toliko časa reden, dokler ne bo toliko lokomotiv in železniških voz čakalo na popravilo, da je nemogoče vzdržati reden promet.

Vsa znamenja govore, da v soboto zastavkajo tudi delavci, zaposljeni pri departmentu za vzdržavanje železnic. To ne pomeni, da ne bo nikogar, ki bo popravljal železniško progo, ampak tudi nevarna križišča bodo ostala brez čuvajev. Nesreče na teh križiščih se bodo skoraj gotovo pomnožile. Zdi se, da železniški magnatje ne dajo prav nič za take stvari. Njim je vseeno, ako nekaj ljudi več smrtno ponesreči na železniških križiščih, da le dividende ostanejo nedotaknjene. Železniškim magnatom gre za profit in ne zavarnost človeškega življenja.

Med vsemi železniškimi uslužbenci so najbolj prizadeti delavci pri departmentu za vzdrževanje železnic. Njih mezde so bile vedno najnižje in od teh najnižjih mezd je bilo odrezanega toliko, da bodo ti delavci prejeli skupaj več kot petdeset miljonov dolarjev manj na leto mezde. Mali trgovci, pri katerih ti delavci kupujejo svoje potrebščine, bodo tudi občutili to znižanje mezde.

Italijani pobijajo Tripolitance.

London, 29. jun. — Iz Rima javljajo, da je bilo več sto tripolitanskih rebelev ubitih v bitki z italijanskimi četami pri Aziziji. Italijani so izgubili 17 mož.

AVSTRIJSKA VLADA Z DUHOVNIKOM NA ČELU STRMOGLAVLJENA.

Berlin, 29. jun. — Z Dunaja je prišla nepotrjena vest, da je bila avstrijska krščansko-socialna vlada z duhovnom Seiperjem na čelu včeraj strmoglavljena v nekrvavi revoluciji. Vest je povzročila nemir v uradnih krogih Berlina, ki slutijo, da je napovedana velenemška revolta pričela v Avstriji.

OKUPACIJA HAITIJA JE UPRAVIČENA.

POMORŠČAKI SO NAPRAVILI KONEC ANARHIJI NA OTOKU.

Tako se glasi poročilo senatnega odseka.

Washington, D. C. — Senatni komitej, ki je obiskal Haiti, da tam preišče razmere, pravi v svojem poročilu, predloženemu senatu, da je ameriška okupacija otoka popolnoma upravičena. Komitej je odšel na otok na pritožbo Haitčanov.

Poročilo je napravil senator McCormick iz Illinoisa, ki pravi, da je bila okupacija absolutno potrebna, da se vzdrži Monroejeva doktrina. Komitej priporoča, da pomorščaki ostanejo na otoku, toda vojaška sodišča naj se odpravijo.

Poročilo pravi, da je izkreanje pomorščakov napravilo konec kroničnemu anarhiji v republiki, prineslo je mir in red otočanom. Okupacija naj ostane, dokler niso domačini sposobni vladati sebe.

Obtožbe glede nelegalnih egzekucij komitej potrjuje in prizna, da je bilo izvršenih deset takih umorov. Komitej izjavlja, da so bili pri napadih, izvršenih po pomorščakih, ubiti nedolžni Haitčani, ali krivda za pojav je odložena na način bojevanja.

Glede obtožbe, da so bili Haitčani mučeni, pravi komitej, da o tem postoji "velik dvom".

Poročilo končuje, da so vsi pomorščaki vršili svojo dolžnost, bilo je le malo izjem.

V poročilu so pomorščaki posebno pohvaljeni glede gradnje cest, ustanovitve sistema za pouk in pospeševanje trgovine s tujezemstvom.

BRZOVLAK SKOČIL RAZ TIR.

Lincoln, Neb. — Na Chicago, Rock Island & Pacific železnici je skočil brzovlak raz tir. Lokomotiva je potegnila za sabo pet voz v jarek. Nezgoda se je dogodila pri Prairie Homu, Neb.

Strojevodja je ubit in več potnikov je ranjenih. Vlak je sestavljen iz jeklenih voz. To dejstvo govori, zakaj nezgoda ni bila še večja.

Železniška družba je kasneje izdala poročilo o nezgodi, v katerem pravi, da ni bil nihče potnikov ranjen, ampak ubit je bil strojevodja in kurjač ranjen. Lokomotiva je napravila dva kozolca, ko je zapustila tir.

Nezgoda je bila povzročena zaradi mehkih tal.

Z drugimi besedami to pomeni, da so pragi popustili, razdalja med tračnicami je postala večja in lokomotiva je zapustila tir. Ali ni dolžnost železniške družbe, da skrbi, da se proga nahaja vedno v najboljšem stanju? Ali bo glavni ravnatelj ali kateri drugi višji železniški uradnik obtožen umora ali uboja?

ROPARSKI NAPAD NA BANKO PONESREČIL.

Dughton, Kans. — Trije banditje so skušali oropati prvo narodno banko. Eden banditov je prišel v dotiko z aparatom, ki je alarmiral meščane, da so vlomilci na delu v banki. Roparji so pričeli bežati in na begu je bilo izmenjanih do pet sto strelov. Končno so bandite obkolili v neki goščavi. Boj se je nadaljeval, dokler ni bil eden bandit ustreljen. Njegova tovariša sta se podala, toda nočeta odkriti imena svojega ubitega tovariša.

Prijeta bandita sta naznanila, da se pišeta Arthur Lang iz Kansas Cityja in C. H. Barton iz Sapulpe, Okla.

RUSIJA JE ZMEŠALA ŠTRENO IMPERIALISTOM.

Tajna diplomacija v Haagu je dobila veliko luknjo, ko so Rusi objavili noto, adresirano na Francijo.

BOJ ZA ČRTANJE DOLGOV BO MORDA USPEŠEN.

Haag, Holandija, 29. jun. — Sovjetska delegacija je včeraj naslovila noto na Francijo in Belgijo zahtevajoč, da Francozi in Belgijci pojasnijo pod kakimi pogoji so prišli v Haag in dali so še vedno na istem stališču glede nacionalizirane lastnine inozemskih podjetnikov v Rusiji kakor so bili v Genovi.

Nota je silno razburila ententne izvedence, najbolj pa je raztogotila Francoze in Belgijce radi tega, ker je Litvinov istočasno izročil prepis note časnikarskim poročevalcem v publiciranje. Delegatje so še pred prihodom Rusov zaključili, da bo konferenca tajna in da bodo poročali javnosti le toliko kolikor se jim bo zdelo vredno — zdaj pa Rusi objavljajo vse, kar se govori in razpravlja na sejah.

Francozi in Belgijci so obljubili, da odgovore Rusom kakor hitro prejmejo navodila njihovih vlad. Noto je prejel Patyn, predsednik centralnega odbora v konferenci, in obvestil Litvinova, da mora počakati na odgovor.

Včeraj popoldne je Litvinov razpravljal z ententnimi delegati glede ruskih dolgov. Podkomisija, ki se peča s tem vprašanjem je takorekoč pristala na črtanje ruskih dolgov in na moratorij za predvojne dolgove z obrestmi vred.

Litvinov je na drugi strani obljubil, da predloži podkomisiji proračun sovjetske vlade, ki pokazuje vse izredne dohodke in izdatke, tako da dobo druge države imele vpogled v sistem ruskih financ.

LADIJO V OGNJU IŠČEJO.

Los Angeles, Cal. — Pričeli so iskati neznano ladijo, ki je bila v ognju pred Venturo, Cal. Parnik "Humboldt" je odplul na široko morje, da jo poišče in reši moštvo. Brezžična brzojavka pripoveduje, da se ponesrečena ladija nahaja osem milj proč od Venture. Ime ni bilo naznanjeno. Parnik, ki je odplul na pomoč, se je kasneje vrnil in njegov kapitan naznanja, da je bilo iskanje zastonj, ker gosta megla pokriva ocean.

Prebivalci v Venturi so videli zažareti veliko svitlobo, kot da prihaja od goreče ladije.

Iz San Francisca poročajo, da je parnik "Humboldt" odposlal sledečo brzojavko:

"Naleteli smo na čoln, ki je dajal znamenja proti obrežju. Pozvali smo ga in skušali smo ga doseči. Ugasnili so luči in se skrili. Mogoče so bili tihotapci, ki so dajali znamenja svojim pristašem na suhem, da imajo žganje."

Iz Venture poročajo, da so videli velik požar na morju, toda zaradi goste megle niso mogli dognati, kaj se je zgodilo na morju.

ODERUŠTVO S STANARINO.

New York, N. Y. — Biro za socialno higijeno je sestavil statistiko, ki pokazuje, da 53 odstotkov od 7,538 žen, zaposljenih v pisarnah in tovarnah, plačuje eno četrtinko do ene polovice od svojega zaslužka za stanarino. Osem in trideset odstotkov pa plača več ko polovico od svojega zaslužka za stanarino.

Povprečno plača dekle, ki zasluži $19 na teden, deset dolarjev na teden za svoje stanovanje. Žene, ki delajo v tovarnah, pa plačajo povprečno do 45 odstotkov od svojega zaslužka za stanovanje. Preračunjeno je, da bi moralo iti za stanovanje samo 23 odstotkov od zaslužka, da žena lahko izhaja s svojo mezdo. Zaradi tega nastane vprašanje, kaj je temu krivo, da žene plačajo tako drago stanovanja: oderuštvo s stanarino ali nizke mezde? Najbrž oboje. Mezde so nizke, s stanarino se pa ugaja profitarstvo.

PET OBEŠENIH IN 75 V ZAPORU V "OBRAMBO DRŽAVE" V JUGOSLAVIJI.

Belgrad, 29. jun. — Na temelju zakona za varstvo države je bilo aretiranih več sto oseb in izmed teh je bilo pet obešenih, sedem je bilo obsojenih na dvajset let ječe s trdim delom, 68 oseb je pa obsojenih na razne zaporne kazni od enega do šestnajst let. — Aleksander je pomilostil Steitcha, 28-letnega soboslikarja, ki ga je hotel umoriti v juniju lanskega leta.

CIVILNA VOJNA NA JUŽNEM IRSKEM.

Sinfajnovci se koljejo med seboj v Dublinu; mnogo mrtvih.

OBLEGANJE GRADOV IN HIŠ.

Dublin, 29. jun. — Danes se nadaljuje obleganje in obstreljavanje postojank, ki jih drže rebelni republičani kljub štiriindvajseturnim napadom Collinsovih čet. Republičani so utrjeni v poslopjih Four Courts, Fowler Memorila Hall, Orange Hall, ječi Kilmainham in v več hotelih ter drugih hišah.

Čete svobodne države so včeraj zjutraj pričele izvrševati grožnjo Mihaela Collinsa, ki je dejal, da mora iztrebiti De Valerove republičane iz Dublina. Ves dan je grmelo streljanje in prizori v Dublinu so podobni onim v revoluciji proti Angležem na Veliko noč leta 1916. Kolikor je do zdaj znano, je sedem republičanov mrtvih in okrog 20 ranjenih.

Republičani so dobro organizirani, imajo veliko kalogo streliva in se nočejo podati. Rory O'Connor, poveljnik republičanov, je na ponovno in ponovno zahtevo, da se naj poda, odgovoril, da mora zmagati ali pasti. Bitka v Dublinu je razburila pristaše obeh sinfajnovskih frakcij po vsi južni Irski. Sinoči se je razširila vest, da prihajajo močne čete republičanov iz Corka in drugih krajev na pomoč obleganim tovarišem v Dublinu.

Okrog 400 republičanov je v gradu Four Courts, katerega oblega 800 vojakov Collinsove provizorične vlade. Med žrtvami je tudi več nebojevnikov, ki so opazovali bitko. Neki otrok je bil ubit. Med prebivalci vlada velika panika.

Poroča se, da irski komunisti pomagajo republičanom. Komunisti so se oborožili in utrdili svoj stan v dvorani v Great George ulici.

Republičani obtožujejo svobodnodržavce, da so goljufali pri zadnjih volitvah in okradli republičanske kandidate za tisoče glasov.

BOJ PROTI NARAŠČAJOČI REKI BREZ USPEHA.

Brownsville, Tex. — Okoli dva tisoč oseb je delalo noč in dan skozi tri dni, da prepreči reki Rio Grande prestopiti njene bregove. Delo je bilo zastonj, ker je reka vseeno prestopila in poplavila mesto Mercedes. Voda v mestnih ulicah je stala tri čevlje globoko. Človeških življenj ni bilo uničenih.

Okoli dvajset tisoč akrov bombažnega nasada je pod vodo. Nevarnost postoji, da bo bombaž pokvarjen, ker prihaja čas, da se potrga. O reki poročajo, da pada in da se voda odteče kmalu v strugo.

KUKLUKSOVCI NA DELU V ARMADI.

San Francisco, Cal. — Govorice, da so pričeli kukluksovci nabirati člane v armadi in mornarici, so prišle na uho častnikom. Tako naznanja lajtnant Leroy W. Yarborough, ki je dodeljen tajnemu oddelku. Lajtnant pravi, da niso še dognali, ako so govorice resnične, ampak preiskava je mogoča, da se dožene, kaj je res in kaj ni res.

VREME.

Chicago in okolica: V soboto jasno. Lahki vzhodni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24. urah: najvišja 72, najnižja 63. Solnce izide ob 5:17, zaide ob 8:29. Luna ob 8:29.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) $5.00 na leto. $2.50 za pol leta in$1.25 za tri mesece; Chicago $6.50 na leto, $3.25 za pol leta, $1.65 za tri mesece, in za inozemstvo $8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $5 per year; Chicago $6.50, and foreign countries $8.00 per year.

"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

Datum v oklepanju n. pr. (Junija 30-22) poleg vašega imena na naslova pomeni da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

ALI NI ŽE ČAS?

Zakaj je čas? Da prične produkcija premoga!

Zdaj tudi na takih mestih priznajo, da prihaja pomanjkanje premoga, kjer se niso dosti pobrigali za izjave strokovnjakov in odbornikov rudarske organizacije, ki so povedali ob začetku stavke, da pride prav zanesljivo pomanjkanje premoga, ako v dveh mesecih podjetniki ne pokažejo volje, da so pripravljeni se pogajati z rudarji o novi pogodbi. Dozdaj niso podjetniki izjavili, da imajo voljo priti na skupno konferenco zastopnikov in podjetnikov s polja mehkega premoga.

V začetku tega tedna je bil Lewis, predsednik rudarske organizacije na konferenci s predsednikom Hardingom in delavskim tajnikom Davisem. Po vesteh, ki so bile priobčene o tej konferenci v raznih listih, je sklepati, da so rudarji pripravljeni za skupno konferenco, nikakor pa ne bodo poslali svojih zastopnikov na distriktne konference. Navedel je tudi vzroke, zakaj ne marajo rudarji poslati svojih zastopnikov na distriktne konference. Ti vzroki so tako važni za ljudstvo, da se vpoštevajo.

Ker podjetniki kljub temu pojasnilu ostanejo trmoglavi, je odprta edina pot za pametno rešitev tega vprašanja. Kongres lahko sklene, da vlada prevzame rudnike kot prvi potrebni korak, da se nacijonalizirajo v interesu ameriškega ljudstva, in pozove zastopnike rudarjev na konferenco, na kateri se osvoje potrebni zaključki glede rudarske mezde, delavnega časa in drugih razmer. Že grožnja sama, da kongres podvzame resne korake za nacijonaliziranje premogovnikov, bi vplivala tako trezno na podjetnike, da bi bili takoj pripravljeni poslati svoje zastopnike na skupno konferenco, da se sklene nova pogodba. Trmoglavost bi jih hitro minila.

Precej časa je bilo že izgubljenega, da se napravi potrebni pritisk na podjetnike. Premog v rezervi na skladiščih se je precej znižal in če pojde še par tednov tako naprej, tedaj postane pomanjkanje premoga akutno. In zakaj? Samo zaradi tega, ker nočejo podjetniki odnehati od visokih profitov in žele še povišati svoje dobičke.

Velike kompanije, ki lastujejo svoje rudnike v pet ali več državah, žele, da se pogodba izvrši po distriktih, da tako po stari metodi ubijejo vsako konkurenco na premogovem trgu, sebi pa osigurajo velike profite. Interesi ameriškega ljudstva so pa višji kot pa koristi par profitarskih premogovniških baronov. Zaradi tega bo kongres pametno ravnal, ako zaključi nacijonaliziranje rudnikov, ker podjetniki na škodo ameriškega ljudstva nočejo odnehati od visokih profitov. Bivši zakladniški tajnik McAdoo je nekoč povedal, kako visoki so profiti teh gospodov, ko je rekel, da dosežejo do dva tisoč odstotkov, povprečni dobiček pa znaša več ko sto odstotkov. In to zadostuje!

UMOR NEMŠKEGA MINISTRA ZA ZUNANJE ZADEVE.

Kdor ni slep, razume, da je umor Rathenauva, nemškega ministra za zunanje zadeve, znamenje, da se reakcijonarne sile v Nemčiji pripravljajo za zadnji in odločilni udarec proti nemški republiki. Odpuščeni oficirji, ki niso nikdar opravljali kakšnega koristnega dela za človeško družbo in so sploh vsako koristno delo smatrali za nekaj poniževalnega in sramotnega so nezadovoljni s sedanjimi razmerami. Zdeha se jim po starih, dobrih časih pod cesarjem Viljemom, ko je človek pričel še le pri lajtnantu in so bili Bruesewitzi najbolj spoštovani ljudje. Ti častniki so dobri zavezniki pruskih junkerjev, ki niso o ljudstvu nikdar drugače govorili kot o kanalji, katero je treba držati z železno peto k tlom. Vsi ti elementi niso zadovoljni s sedanjim socialnim redom v Nemčiji in zaradi tega žele vpostaviti zopet monarhijo.

Da se je reakcija precej utrdila v Nemčiji, so krive tudi nekaj druge države, ki so diktirale trde pogoje republičanski Nemčiji. Reakcijonarji izrabljajo te pogoje kot agitatorično sredstvo za vpostavitev monarhije. Ravno umor ministra zunanjih zadev pokazuje, da so z agitacijo dosegli že precejšnje uspehe, ker drugače bi se reakcijonarji ne drznili poskusiti svoje sreče s političnim umorom. S tem, da so umorili Rathenauva, so hoteli zadeti v srce nemško republiko, zavedajoč se, da uničijo velik organizatoričen talent, ki ga Nemčija najbolj potrebuje v tem kritičnem času.

Upajmo, da druge države razumejo ta boj, ki ga zdaj bije republičanska Nemčija z reakcijonarnimi silami, in ji pomagajo, da ne podleže v tem boju proti reakciji. Dolžnost je vseh naprednih elementov, ki so za boljšo človeško družbo in napredek, da ne zapuste nemške republike v tej uri potrebe.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosvete.

West Frankfort, Ill. — Razni fanatiki vedno kriče, da vera propada in brezbožno ljudstvo da vedno bolj drvi v prepad, ker se je navzelo socialističnih idej ter stremi za dosego pravic delavstvu. Ljudje so pokazali hrbet "dušnim pastirjem", izkoriščevalcem delavskega razreda. Mnogi so spregledali šele, ko že niso mogli več prenašati prevar in pohujšanja, ki so ga jim delili razni "božji" namestniki. Nekdaj pohlevno v boga zaupajoče ljudstvo, do mozga izmučeno, je začelo vračati šilo za ognilo, ker spre videlo je, da je vse skupaj samo velik, toda dobro izveden humbug. Do tega ni privedel ljudi socializem ali boljševizem, kot pravijo božji namestniki, da so zagovorniki socializma krivi, da nekdaj pobožne ovčice trumoma zapuščajo božji hram in duhovnike ter se pridružujejo zavedni delavski armadi. Do tega koraka je ljudi privedla duhovšina sama, ki je pozabila na Kristov nauk: ljubi svojega bližnjega. Oni so pozabili na ta temeljni nauk Krista in oprijeli so se samo dolarja ter vere v polno bisago in druge udobnosti na svetu.

Ubogo ljudstvo naj vse to plačuje in moli, poplačano mu bo na drugem svetu. Čim več bo pretrpelo na tem svetu, tem večja bo zasluga pred Bogom.

Bil sem v 14. letu, ko mi je oče v starem kraju velel, naj grem k spovedi. Ubogal sem, čeprav ne rad, kajti že takrat sem pričel spoznavati, da je vse skupaj nič. V nedeljo zjutraj sem se torej napravil in šel v bližnje mesto v farno cerkev. Ker sem bil med prvimi sem prišel kmalu na vrsto. Debel gospod fajmošter so sedeli v spovednici, se prekrižali in pričeli nekaj moliti po latinski. "Spovej se svojih grehov", mi je velel, in začel izpraševati o rečeh, o katerih se ne govori v dostojni družbi, posebno ne v navzočnosti žensk. Spodil me je in je rekel, naj zmolim tri očenaše in pridem zopet čez 14 dni. S hruščem je zaloputnil vrata.

Čez 14 dni nisem šel k spovedi, pa tudi potem ne več. Imel sem priliko videti, kako se držijo po naukih, katere sami propovedujejo ljudem in tedaj začel gojiti do njih sovraštvo, ker prepričal sem se, da sami se ne držijo tega kar učijo, torej lažejo. Koliko zgodbic bi se dalo navesti, ki pokazujejo "gospode" kot največe grešnike? Na tisoče in tisoče. Debele knjige bi se dale napisati o grehih teh gospodov. Nič bi ne imel proti njim, saj so ravnotako ljudje iz mesa in krvi kakor smo mi, toda oni ne smatrajo sebe za grešnike in zapeljivce, dočim če reven delavec stori isto kakor oni, je vsled tega že "ferdaman."

Lahko je torej umljivo, zakaj vera propada in se ljudstvo vedno bolj obrača od cerkve. Ljudje spoznavajo, da bog ničesar ne da, pa naj stokajo in molijo na golih kolenih. Rešitve zanje ni in vsegamogočni se ne gane. Druge rešitve za človeštvo ni kakor spremeniti sedanji gnili kapitalistični sistem in zgraditi stavbo, močno in neomajno stavbo mednarodnega proletarijata ter socialistične republike. — **Frank Kalan.**

Witt, Ill. — Iz naše naselbine je malokdaj kak dopis v Prosveti in še ko se kdo oglasi, si ne upa z imenom na dan. V listnici uredništva je večkrat pojasnjeno kakemu rojaku, da ne gre njegov dopis v list, če ne da podpisa, to je takrat, ko dopisnik želi opisati rojake v svoji naselbini in kritizira čeznje. Takemu dopisniku bi jaz svetoval, da se še malo bolj poduči in pride s svojim pravim imenom na dan, ako ima kaj koristnega za rojake.

Povsod se še dobijo ljudje, ki delajo zmote, najsibo v naši naselbini ali pa drugod. Dopisnik iz Pitcairna, Pa., opisuje svoje težave in se pere. Ni čudno, da je kapitalistični sistem tako dobro organiziran, če ga pa delavci sami dobro podpirajo. Dopisnik pred njim iz White Valleyja je pisal čisto nekaj drugega, zato bi sodil, da se dopisnik iz Pitcairna sam izraža, da je nekak najetež. Zavedni delavci naj sami sodijo o tej zadevi in o njegovem izražanju. Pravi, da mu naselbina ugaja in vsled tega ne more pustiti dela. — Kaj vse dopade meni, pa moram vseeno prezreti, če hočem pošteno živeti.

Če pogledamo po delavskih listih, vidimo, kako mnogo družinskih očetov je vrženih iz kompanijskih stanovanj, pa vendar za trajajo v naših vrstah za izboljšanje delavskih razmer. Pečlarju je seveda vse kaj drugega zapustiti svojo barako, rajše nosi nelepo ime in še v javnosti to pove.

Čital sem dopis iz Colorada. Pravi, da je tam veliko rojakov, ki se izražajo, da so junaki, da opravljajo delo sedaj. Zavedni rojaki, zapišite si take "junake" v svoja srca in nikdar jih ne izbrišite iz spomina, kot ne bom izbrisal jaz svojih iz leta 1910 do 1911 v državi Penn. V Westmorelandu so menda še danes izza leta 1910 in 1911. rojaki, ki si upajo opravljati nelepo delo in nasprotujejo sami sebi. Po končani stavki leta 1911 sva večkrat prišla skupaj s takim rojakom, ki je tedaj celo druge vabil iz unijskih rovov naj gredo delat med stavko. Še danes imam njegovo pisanje v dokaz in danes je kompanijski deputij. Drugi tak rojak ki ga poznam, je doma s Štajerskega. Njemu ne morem zelo zameriti ker ni sposoben za kako delo v rovih, čeravno je že delal v njih. Ko je prišel v Ameriko, je pravil, da je bil za vodja rova na Nemškem, s čemur je upal, da bo bolj upoštevan pri tukajšnjih delavcih. Kdor pozna njegov značaj, ga seveda ne bo smatral za kaj takega. Oba ta dva sta sedaj na Keystonu, Pa. kot deputija, tretji pa, Joe, ki je bil že leta 1911. med najeteži, je na Herminieju, št. 1 in št. 2., Pa.

Izvedel sem tudi o drugih, da opravljajo delo ali pa so kompanijski deputiji. Sram me je bilo, ko sem zvedel, da tudi Polde s Herminija, št. 2 opravlja delo. Hodila sva skupaj v šolo. Polde se seveda še drži onega, kar se je naučil v katoliški šoli, zato mora ubogati svoje "naprej postavljene". Ko sva včasih prišla skupaj, sem po njegovem govorjenju sodil, da je pravega mišljenja in zaveden delavec, ali motil sem se.

Ne morem si misliti, kako more tak človek pogledati v obraz poštenemu delavcu, ki se bori za izboljšanje položaja. Misliti bi morali malo tudi na otroke, svoje naslednike, ki morda še niso niti rojeni, pa jim z opravljanjem dela že sedaj trgajo kruh iz ust. Kaj si bodo mislili otroci o svojih starših, ko se bodo zavedli? V srce bo zabolelo mladega delavca, ki bo šel v drugo državo. Sodelavec ga bo vprašal: "Kako je tvoje ime?" In ko bo sin današnjega najeteža povedal svoje ime, ga bo oni zasmehljivo zavrnil s tretjim imenom, ki si ga je nadel sinov oče v današnji stavki.

Društvenim tajnikom bi svetoval, da se strogo drže pravil jednote in SSPZ, da bo vsak, ki jih krši, po njih tudi kaznovan.

Doseči moramo dober izid stavke za nas, z onimi pa, ki hočejo z opravljanjem dela sedaj napraviti grob naši organizaciji, bomo po končani stavki obračunali kot z odpadniki. — **Joža Hauptmann.**

Maidsville, W. Va. — Zvesto čitam časopise, posebno me zanimajo dopisi v Prosveti, v katerih rojaki poročajo o razvoju stavke in še vednem pristopanju neunijskih rudarjev k U. M. W. of A. — V št. 138 Prosvete prosi dopisnik iz Horninga, Pa., za pojasnilo iz okoliša Point Mariona, Pa. Kolikor je meni znano, obratuje okoli Point Mariona več rovov, imena pa so mi neznana. Tamkajšnji premogarji so imeli dovolj prilike pridružiti se v naše vrste in pustiti delo, ki se ga brani vsak pošten delavec. Voditelji U. M. W. of A. so vedno v okolici in obdržavajo shode; govorijo v več jezikih, da more vsakdo razumeti, zakaj je danes stavka in zakaj tako odločno vztrajajo zavedni delavci proti mali skupini izkoriščevalcev.

Tudi nekaj naših rojakov je, ki opravljajo tako delo in nekateri izmed njih so člani SNPJ. Pozvani so bili, naj prenehajo z delom in se pridružijo v naše vrste, pa se niso odzvali. Postopati bi morali proti takim ljudem strogo po pravilih. Poznam rojaka, ki ima šest nedoraslih otrok in je že prileten. Ko se je vpisal v unijo, je bil preganjan po kompanijskih beričih, in naposled vržen na cesto s pohištvom in družino. Vabili so ga nazaj na delo pod pogojem, ako hoče pustiti unijo, ali on je pobral kar je imel in se preselil s svojo družino tu blizu v Zapadno Virginijo. Nahajal se je eno miljo od Point Mariona, tam kjer ne more niti zajec preskočiti na kompanijsko zemljo, da bi ga ne videl kompanijski "kozak."

Tu v okolici so povečini vsi premogorovi unijski. Nekateri lastniki rovov si na vse načine prizadevajo, kako bi začeli obratovati v njih rovih, in sicer, da bi uvedli "open shop". Eden izmed tukajšnjih rovov že ni obratoval skozi 18 ali 20 mesecev, sedaj pa so kar naenkrat pričeli delati in se pripravljati, pa jim ni šlo. V pondeljek dne 19. t. m. so pričeli nakladati premog na železniške vozove. Medtem jim je pogorela do tal naprava za spravljanje premoga na dan. Krivdo bi seveda zvrnili na stavkarje, do čim mi sodimo, da so zažgali sami. Če je kaj sličnega pač vedno gledajo, ako jim je le mogoče pokriviti stavkarje.

Rosedale Coal kompanija ima za obratovanje rovov največ dijake iz Morgantowna, ki pa se jim vidi, da niso za kopanje premoga. Dela jih baje okoli 40, pa komaj naložijo po eden do tri vozove premoga na dan.

O pohodu na Davis št. 1 ne bom poročal, ker to je že prinesla Prosveta in tudi drugi listi. Tukajšnji stavkarji se zavedamo važnosti stavke in vztrajamo dokler ne bo ugodeno našim zahtevam.

Imamo društvo št. 388 SNPJ, katerega obstoj je povoljen. Akoravno smo imeli pred nekaj meseci nekoliko sitnosti radi prejšnjega tajnika, so te neprilike že poravnane. Zadnji dopis v št. 138 Prosvete je članom našega društva nekako v zadrego. Vsak si misli: Saj nisem tisti, ki nosi planke pred očmi, stoji v vodi in si pljuje v roke; član društva sem. John je pisal, da smo člani zakovani v nepočeno lupino kakor pišče. Svetoval bi mu, naj piše kaj takega, kar bo pripomoglo napredku, ne pa povzročilo razdor med članstvom. Vsak član društva ima pravico do kritiziranja, in naj pove na seji, ako mu ni kaj všeč. Kar se tiče ustanovitve društva, je dotičnik že dobil odgovor, ako ni pozabil. Kdor prestopi pravila ter zaide na nepravo pot temu nismo več vsi enaki. — Pozdrav zavednim rojakom in rojakinjam. — **Član društva in stavkar.**

Hostetter, Pa. — Stavka pri nas poteka v zadovoljstvo stavkujočih. Najeteže v od drugod nimamo, ker jih kompaniji ni mogoče dobiti, pač pa je dobila nekaj domačih, ki pa nam ne škodujejo veliko. S ponosom lahko zatrdim, da ni med temi ljudmi Slovenca na Hostetterju kot to poročajo iz sosednjih naselbin Whitney, Baggaleyja in Pleasant Unity. Sedaj, ko se na stotisoče zavednih rudarjev bori za boljšo bodočnost, pa ti pomagajo našim izkoriščevalcem. Zavednim rojakom, vem, da so ti ljudje že precej znani. Če bi imeli količkaj možgan v glavi, vem, da bi tega ne storili. Oni ljudje so celo tako nesramni, ko pridejo z dela, da se ponašajo in pravijo drugim rudarjem, da imajo nekaj od tega, da delajo; kaj pa imajo oni, ki stavkajo, jih vprašujejo. Vabijo toraj še druge na delo, naj bi ne stavkali, ker od tega nimajo nikake koristi itd. Če bi bili vsi rudarji takih misli, tedaj bi se gotovo zgodilo, da bi stavkarji propadli, toda če bi oni stopili v vrste stavkarjev, tedaj bi ne bilo dolgo, ko bi bili podjetniki na celi črti poraženi ter bi morali pristati na naše pravične zahteve. Nihče drugi ne pomaga danes lomiti stavke kot ravno oni, ki opravljajo delo.

Oni sami se bodo še kesali radi tega početja, ko bodo podjetniki začeli rabiti bič, katerega sedaj pletejo.

Nek dopisnik se je zelo ponašal s svojo naprednostjo in druge nazival celo z backi, to menda vsled tega, ker je bil član kluba št. 178 JSZ. Danes je superintendentov prijatelj in naklada premog, katerega dobi plačanega 45 bušljev, od 70 bušljev naloženega. Tak je res velik naprednjak, ki pravi, daj mi stanovanje, pa bom pustil delo. Nekateri se izgovarjajo radi dela, da nimajo denarnih sredstev in tako "morajo" delati. To ni nikak izgovor za tako odločilen čas kot je sedanji. Če je človek, tedaj ne bo umrl radi lakote, pa naj bo mesec dni brez dela. Vzemimo si za vzgled kansaške rudarje, ki so že skoraj 10 mesecev na stavki, vzlic temu pa stojijo trdno v boju proti odprti delavnici in znižanju delavskih mezd, ki so bile že prej tako nizke, da je delavec komaj zaslužil za najpotrebnejše.

Velika napaka pri nekaterih je, da le preradi eno stvar ponavljajo. Kolikokrat so že nekateri ponovili radi leta 1910 in 1911. Če bi bili oni, ki vse to danes ponavljajo kar zastavkali in vztrajali, bi ne imeli stavke več. Ali si morajo raditega, ker leta 1910 in 1911 niso dobili stavke, sedaj nakopati slabo ime? Od kompanijskih [illegible] samo to dejstvo bi jih moralo pripeljati na pravo pot, če imajo v sebi kaj časti. Celo če gredo na stran, jim je čuvaj za hrbtom ali če se soseda meni s sosedo, že pride oni s palico, da ju razžene. Spremljajo vas celo k maši, da bi ne prišli s kom v dotiko. Ali kdaj pomislite na to, da greste v senci orožja k "službi božji"? Imejte vendar nekoliko ponosa in spreglejte kako sramoten je vaš položaj.

Stavkarji smo seveda "osrečeni" z vsem, kar nam more nuditi mačehovska kompanija. Če pride ta skupaj več kakor dva stavkarja, je že zraven oni v plavi obleki, s samokresom za pasom in palico v roki, da udari po njih, ako se takoj ne razidejo, potem pa jih še odpelje v zapor in jim tam naložijo denarno globi. Pri nas se je to že parkrat pripetilo. In kdo je temu kriv drugi kot oni, ki delajo? Če bi oni prenehali delati, bi tudi kompanija gotovo ne imela pretepačev, ki jih stanejo ogromne stroške.

Čuvaji, ki jih je najela kompanija, pa niso zato tu, da bi prepovedovali zbirati se najetežem. Njih je lahko skupaj kar celi ducat, pa se jim ne bo nič pripetilo. To je znamenje, da postave niso za vse ljudi enake, temveč samo za revne in poštene delavce. Še je čas, da odložijo orodje vsi pristaši kompanije in pripomorejo do čimprejšnje zmage. Pokažite se za zavedne ljudi in enakopravne vsem drugim ljudem. Ne dajte se premotiti od kompanijskih agentov, ki vam obetajo gore zlata, v resnici pa vas samo žele pridobiti v past, iz katere ne bo

Meteoriti.

Umor je umor!

Kapitalistični tisk, ki kaže s prstom na Herrin in psuje rudarje z divjaki, vpije: Umor je umor.

Predsednik Harding je tudi rekel: Umor je umor, ko so ga vprašali, kaj misli o dogodkih v Herrinu.

Zadnji teden sta bila ubita dva rudarja v Zapadni Virginiji in ta teden je bil rudar ubit v Pennsylvaniji v svojem stanovanju.

Po kapitalistični morali je umor le včasih umor.

* * *

Umor je umor tudi takrat, kadar se zamorec peče na grmadi — toda kdo naj se briga za take malenkosti?

* * *

Versailski mir je star tri leta — toda kje je mir?

* * *

Škof Jeglič iz Ljubljane je bil Aleksandrov svat. Zakaj pa ne? Saj so slovenski klerikalci dobri republičani!

Klerikalni listič "Domoljub" je pisal ob kraljevi poroki: "Izražamo ti (namreč Aleksandru) naše spoštovanje in pokorščino, ker tako zahteva božja in naravna postava."

Zakaj pa ne? Saj so slovenski klerikalci dobri republičani!

* * *

Delavci so oropani na razne načine: včasi na cesti, včasi v prodajalni, navadno pa v mezdni pisarni. Proces ropa ima danes novo ime. Imenuje se "deflacija."

* * *

Slavni ruski poslanik Bakmetijev je zapustil tla naše slavne republike. Šel je po svetu bogvekam — iskat tisto rusko vlado, katero je predstavljal v Washingtonu pet let.

* * *

Naravno-božji (ali božje-naravni, saj je vseeno) zakon! Po tem "zakonu" je treba izreči pokorščino monarhu. Treba je potisniti ženo v najgršo sužnost. Pobijati je treba načelo evolucije in drugačni sistem produkcije kot je danes.

Na podlagi tega "zakona" je bila zemlja nekoč središče vsega vsemirja in kdor je trdil drugače, je moral na grmado. Izmed miljon zgledov naj sledi samo eden:

Po božje-naravnem zakonu je bilo nekoč smrtni greh poslužiti se vilic pri jedi. Neznani človek, ki je iznašel vilice, je bil proklet kot hudičev hlapec. Ves krščanski svet se je škandaliziral leta 1050, ko je prišlo na dan, da je sinaha beneškega doža Orseleole pri neki pojedini v Carigradu nosila meso s krožnika z vilicami v usta. Ker je kmalu potem omenjena ženska umrla za kugo, je sveti Peter Damijan izjavil, da je "Bog kaznoval hudobno žensko, ker ni hotela jesti z rokami kakor vsi dobri kristjani."

K. T. B.

KAJ ZAVAJA DEKLE-TA NA SLABA POTA?

NA TO VPRAŠANJE ODGOVARJA POROČILO DRUŠTVA ZA PROTEKCIJO VAROVANCEV.

Dekleta zaslužijo celo manj kot osem dolarjev na teden.

New York, N. Y. — Letno poročilo Newyorškega društva za protekcijo varovancev je ravnokar zagledalo beli dan. Društvu je bilo izročenih v varstvo 356 deklet. Od teh deklet je 233 zaslužilo manj kot $16 na teden, pet in sedemdeset med $12 in $14 na teden, eden in trideset med $10 in $12 na teden, štiri in dvajset med $8 in $10 na teden, devetnajst deklet je pa zaslužilo manj kot osem dolarjev na teden. In kako časnikarski poročevalci v New Yorku poročajo o teh faktih:

Zdi se, da je večina poročevalcev mislila, da je najbolje, ako se taka dejstva ne poročajo. Dnevnik "New York Tribune" je v svojih napisih povedal, da se nahaja večina deklet v starosti od 15 do 18 let. Dalje je bilo dodano v napisih, da nizke mezde vodijo v sitnosti.

Dnevnik "New York Herald" je pa o tej žalostni socialni prikazni poročal takole:

Statistika, ki jo je zbrala gdč. Maud E. Minor, tajnica Newyorškega društva za protekcijo varovancev, pokazuje do precejšnje mere, da nizke mezde niso krive, da pridejo dekleta na slaba pota."

Seveda ni v vesti kvotirane ene številke, ki pove, kako mizerno mezdo prejemajo dekleta.

"Okoliš", nadaljuje dnevnik, "je v precejšnjem stiku z vpropastenjem deklet, nadaljuje poročilo, in skoraj pet in šestdeset odstotkov prizadetih deklet, pri katerih je moralo posredovati društvo, živi v slabih razmerah."

Kaj so slabe razmere in kdo jih povzroča, tega ni dnevnik povedal.

Od vseh deklet, ki so prizadete, ni nobena zaslužila še šestnajst dolarjev na teden, nekaj jih pa ni zaslužilo še osem dolarjev na teden, pove jasno kot beli dan, kje so vzroki, ako pridejo dekleta na slabo pot. Ali urednik dnevnika New York Heralda pa vidi te vzroke drugje, kar povejo njegovi napisi: "Večina žen je samska." — "Okoliš in mezda so glavni faktor, pokazuje štatistika."

Tako velebizniško časopisje dela za zboljšanje socialnih razmer.

V DEŽELI SLADOLEDA.

New York. (Jugoslovanski oddelek F. L. I. S.) Znano je, da se razmeroma nikjer na svetu ne uživa toliko sladoleda kakor ravno v Združenih državah. "Ice-Cream" se tu ne smatra več kot slaščica, ampak kot hrana, ki se uživa po leti in po zimi. Po ravnokar izdanem poročilu mlekarskih izvedencev v Cornell College of Agriculture v Ithaca, N. Y., se je letna produkcija sladoleda skoraj podvojila tekom zadnjih desetih let.

L. 1921 pa se ni izdelalo toliko sladoleda kolikor l. 1920., prebitek smetane se je brškone vporabil za maslo. Ceni se, da je l. 1920 prišlo na vsakega prebivalca povprečno 55 običajnih porcij za deset centov, l. 1921 pa le 46 takih porcij sladoleda.

Skupna produkcija sladoleda v l. 1920 je znašala skoraj 258 miljonov galonov, a l. 1921 za 41 miljonov manj. Zanimivo je, da prva cenitev o produkciji sladoleda je bila napravljena l. 1911, katerega leta se je izdelalo v Združenih državah le 138 miljonov galonov sladoleda.

PARNIK JE NASEDEL NA PEŠČENINE.

Cleveland, O. — Parnik "South American" je nasedel na peščenine pri Kelley Islandu. Po štiriurnem trdem delu so ga spravili zopet v globoko vodo. Na parniku je bilo pet sto potnikov.

Nesreča se je dogodila v gosti megli.

TRIJE LETALSKI VAJENCI UBITI.

San Antonio, Tex. — Trije letalski vajenci so bili komaj dve sto čevljev od tal, ko je letalo padlo doli in pričelo takoj goreti, po tresku ob tla. Vsi trije so zgoreli.

IZ DELAVSKEGA SVETA.

(Federated Press.)

Dve zmagi krojačev. Stavkujoči krojači, člani Amalgamated Clothing Workers of America, v Red Banku in Vinelandu, N. J., so zmagali. Dobili so zvišanje mezde in 44-urni delavnik v tednu. Stavka je trajala nekaj tednov.

Železniške unije za politično akcijo. Šestnajst unij železniških delavcev v New Yorku je ustanovilo skupno politično ligo s samostojnim političnim programom.

Stavka rudarjev je zdaj stara tri mesece. Vrste stavkujočih rudarjev so trdne kakor prvi dan, čeprav so rudarji v mnogih krajih v slabem gmotnem položaju. Finančna pomoč je nujno potrebna.

Rudarji v Novi Skotiji (Kanada), ki so organizirani v 26. okrožju United Mine Workers of America, so na svoji okrožni konvenciji, ki se je vršila zadnje dni v Truru, sprejeli resolucijo, katera zahteva, da se U. M. W. of A. priključi Rdeči internacionali v Moskvi. Dalje so sklenili da, pošljejo delegata na letošnji kongres v Moskvi, ki se vrši v oktobru, in da bodo zahtevali, da kanadska vlada posodi 15 miljonov dolarjev Sovjetski Rusiji. Sklenili so tudi, da bodo sodelovali z 18. okrožjem rudarjev (Alberta) za enotno fronto. Končno so ti škotski-kanadski premogarji presenetili javnost s sledečo deklaracijo: "Mi smo za popolno odpravo kapitalističnega sistema in kapitalistične države mirnim potom, če je mogoče, ali s silo, ako bo treba."

DEVET POROTNIKOV OBSOJA CENTRALIJSKI PROCES.

Seattle, Wash. — (Federated Press). — Štirje drugi porotniki so se oglasili in izjavili, da so glasovali za krivdo osmih članov I. W. W. v znanem centralijskem procesu pod pritiskom državnega tožiteljstva, ne da bi bili prepričani o krivdi obtožencev. Enako izjavo je že prej podalo pet porotnikov, tako da jih je zdaj devet. Porotniki pravijo, da so pokrivili obtožence predvsem zato, ker so bili člani I. W. W., ne pa zato, da bi bili res krivi umora legionarjev v Centraliji.

ŠTIRJE POLITIČNI JETNIKI IZPUŠČENI.

Washington, D. C. (Federated Press). — Predsednik Harding je v pondeljek pomilostil štiri politične jetnike in člane I. W. W., ki so bili med vojno obsojeni od pet do dvajset let ječe zaradi njihove agitacije proti obvezni vojaški službi. Pardonirani so: Vincent St. John, tajnik organizacije I. W. W., Clyde Hough, Charles Plahn in Olin B. Anderson.

Izgredi proti monarhistom v Nemčiji.

Berlin, 29. jun. — Monarhistična kontrarevolta, ki je imela pričeti 28. junija, ob triletnici podpisa versalske pogodbe, je postala bumerang za monarhiste. Ljudstvo se je obrnilo proti njim in po vseh mestih južne, srednje in zapadne Nemčije so v teku demonstracije proti monarhistom. Izjemo dela edino Bavarska, ki se je postavila odprto na stran monarhistov in preganja republičanske demonstrante. Bavarska zbornica je proti ukrepom centralne vlade glede obrambe republike.

Včeraj so se vršili izgredi v Hamburgu, Dresdenu, Hallu, Neurenburgu, Karlsruhu in drugih mestih. V Darmstadtu so bili trije ubiti in 25 ranjenih.

Organizirano socialistično delavstvo zahteva, da vlada nemudoma zapre slehernega človeka, ki priporoča monarhijo, razpusti monarhistične organizacije, odpravi monarhistične zastave in druge simbole in pomete z znanimi monarhisti iz vladnih služb, sodišč, policije in armade.

Policija je včeraj poročala, da je prejela informacije, kdo so morilci zunanjega ministra dr. Rathenauja. Morilci so: Ernest Werner Techow iz Berlina, Fischer alias Vogel in Knauer alias Koenner iz Mecklenburga.

Kitajski rebelni vojskovodja umorjen.

Manilla, Filipini, 29. jun. — Iz Šangaja je prišla vest, da je bil general Čen Čijung Ming, vodja rebelnih čet, ki so okupirale Kanton in strmoglavile južnokitajsko republiko, včeraj umorjen od svojih lastnih pristašev.

Premogarska vojna v Herrinu.

Piše **George Williams.**

Mrtvi v Herrinu so pokopani — vsi mrtvi, kar so jih mogli najti — dva unijska rudarja in devetnajst strelcev ter stavkokazov. Stavkarja sta bila pokopana z velikimi častmi, stavkokazi in strelci pa počivajo v grobovih, ki so zaznamovani s številkami.

Premogovniški delovodja C. K. McDowell je ustrelil rudarja Georga Hendersona. To je bil začetek. Koronerska porota je izjavila, da je McDowell izvršil umor, ki je izzval krvavo vojno.

McDowell se je večkrat hvalil, da je razbil že dosti štrajkov in da razbije tudi tega. Poskusil je — in umrl; z njim vred so umrli tudi strelci in stavkokazi, ki se niso mogli ogniti kroglam rudarjev. Težko dobite človeka v vsem okraju Williamson, ki bi žaloval za McDowellom in njegovimi gardisti, ampak dosti jih je, katerim je žal za stavkokaze; bili so nedolžni, morda ne vsi, toda večinoma zapeljani brezposelni reveži, ki so iskali dela in bili so poslani v past, misleči, da si bodo služili kruh.

Kako je prišlo do izbruha med rudarji? Veliko je že bilo poročanega, toda vse še ni bilo povedano.

Izbruh je prišel, ker je Southern Illinois Coal Company v svoji neizmerni požrešnosti hotela izkoristiti stavko in kopati premog v svoji odprti jami blizu Herrina, to je v kraju, kjer so rudarji stoodstotno v stavki. Večina prebivalstva v južnem Illinoisu so rudarji, ki žive v mestih, in pa mali farmarji, ki včasi tudi delajo v premogovnikih. Južni Illinois je na gosto posejan z rudniki, majhnimi in velikimi, odprtimi in podzemeljskimi s šahti.

Rudarji v južnem Illinoisu so večinoma domačini kentukiške krvi, ki je znan bojevit element. Za domačini pridejo Italijani, ki so precej pomešani z Madžari, Jugoslovani in zamorci; nekaj je tudi Finccv. O domačinih in zamorcih se ne more reči, da imajo trohico revolucijonarnega principa. Na drugi strani pa so navdušeni strokovni unijonisti — kakor oni razumejo unijonizem. Politično so pristaši dveh starih strank; o kakem radikalnem programu nimajo pojma in se tudi ne brigajo za radikalne ideje.

Ravno tako nimajo najmanjšega pojma o razrednem boju in krivicah mezdnega sistema; socializem je neznana, tuja reč. Vsled tega tudi ne smatrajo bitke pri Herrinu za razredno vojno in stavke tudi ne. Vso stvar pojmujejo kot osveto nad posamezniki, ki so se predrznili priti v njihovo sredo in kršiti njihove nazore o unijonizmu. Sovražno nastopanje gardistov in umor dveh rudarjev je provociral v njih večjo jezo in željo po maščevanju kakor vse drugo. Italijani in drugi rudarji tuje narodnosti so pa bolj revolucijonarni in gledajo na bitko z drugega, to je razrednega stališča.

Vpoštevajoč ta dejstva in še to, da je bil odprt premogovnik na osamljenem prostoru, kamor težko pride nujna pomoč v kritičnem slučaju, si je lahko misliti, kakšnega kozla je družba ustrelila, ko je poskusila z obratovanjem v okraju Williamson. Pomniti je treba tudi to, da prebivalci tega okraja z vsemi javnimi faktorji in oblastmi vred simpatizirajo z rudarji in nihče se ne briga, da bi iskal rudarje, ki so postrelili stavkokaze in strelce, ter jih spravil pred sodišče.

Zunanjim delavcem, ki so vajeni le napadov na stavkarje in masakriranj delavskih družin, se vsekakor dozdeva, da so si rudarji nakopali strašno nesrečo na vrat, ki se konča z vislicami. Ampak po vseh znamenjih je afera v Herrinu zaključena in edino nekaj časa je še treba, da se pozabi kot morda neljubi incident.

Southern Illinois Coal Company je družba, ki se peča s kopanjem premoga v takozvanih odprtih jamah; to so kotline, v katerih je premog prav na površju ali pa glitvo pod zemeljsko skorjo in se pobira s parnimi lopatami, ki grabijo premog in ga mečejo v tovorne železniške vozove, ki stoje na tirih, napeljanih v kotlino. Kopanje premoga na ta način je zelo poceni in obeta velike dobičke — posebno zdaj, ko premogovniki počivajo po vsi deželi in ko cene premogu rastejo skokoma.

(Dalje prihodnjič.)

S polja vede.

Bistveno izpreminjanje elementov.

Ali se končno izpolni upanje alkemistov v srednjem veku, ki so sanjali, da je mogoče izpremeniti druge kovine v zlato? Kemija je že od nekdaj smatrala sanje alkemistov za blaznost. Zdaj pa prihaja vest iz Anglije, da je učenjak Ernest Rutherford na podlagi svojih eksperimentov izjavil da izpreminjanje kovin in drugih elementov niso sanje, marveč nekaj mogočega, ki bo doseženo v kratkem času.

Rutherford, ki se bavi s proučevanjem atomične eneržije — najsilnejše eneržije v naravi — pravi, da elementi se ne razlikujejo po drugačnih tvarinah, iz katere so sestavljeni, temveč po drugačnem sestavu eneiniste tvarine. Do zdaj so kemiki smatrali, da so atomi elementov — kisik, žveplo, svinec, železo, zlato itd. — po svoji tvarini fundamentalno bistvo slehernega elementa, toda Rutherford trdi, da je odkril, da tvarina nima ničesar opraviti pri razlikovanju elementov, pač pa dejstvo, kako je tvarina v tem ali onem elementu sestavljena.

Atomi so v svojem bistvu majhni solnčni sistemi s centralnim telesom ali jedrom, okrog katerega se sučejo mali svetovi, ki so znani kot elektroni. Elektroni so enaki v vseh elementih.

Rutherford je odkril, da je atomično jedro v težjih elementih, kot so n. pr. kovine, sestavljeno iz skrajno stalne, to je neizpremenljive zmesi vodikovih in helijevih atomičnih jeder; helij je štirikrat težji kakor vodik. Iz tega se da sklepati, da je število helijevih atomičnih jeder tista mera, ki določa atomično težo kovin. Znano je, da ima sleherna kovina svojo posebno atomično težo. Atomično jedro, o katerem smo prej rekli, da je "solnce" atomičnega "solnčnega sistema", ima v težkih kovinah diameter, ki meri manj ko desettisočinko miljonke milimetra, oziroma okrog pet miljonk diametra vsega atoma.

Rutherford je poskušal razrušiti tak mali "solnčni sistem". Dolgo časa ga je vzelo, predno je našel "malo Berto", ki je dovolj majhna za bombardiranje atoma. Končno se je poslužil elementa, ki je znan kot radium alfa. Elektroni tega elementa drve okrog jedra v atomu z brzino 9000 milj na sekundo, to je 20,000-krat hitrejše kot krogla iz najmodernejše puške. Atomična eneržija radija alfe je torej štiristomiljonkrat močnejša kot krogla iz puške.

S pomočjo aparata, katerega je sam iznašel in katerega bi lahko krstil za top "za bombardiranje atomov" je Rutherford izstrelil elektrone radija alfe v razne druge elemente in na ta način se mu je posrečilo, da je izpremenil šest elementov: dušik, boron, flurin, sodij, aluminum in žveplo.

Pri eksperimentiranju z aluminumom je Rutherford aktualno odklenil atomično eneržijo, najmočnejšo silo vsemirju, ki je do zdaj znana. Vrhutega je tako razbil značaj elementa, da se njegov uspeh lahko imenuje transmutacija ali izpremenitev elementa. Dokazal je, da se težje kovine lahko olajšajo, oziroma spremene v lažje kovine in s tem je odprta pot velikemu bodočemu delu transmutiranja.

Rutherford ne dela na tem, da bi izpreminjal železo ali druge kovine v zlato, ampak deluje na epohalnem eksperimentu: kako obuzdati in vporabiti gigantično atomično silo kakor paro in elektriko.

Delavski list je sila, s katero računa vaš nasprotnik.

H. H. VON SCHLICK MOŽ, KI POMAGA OZDRAVITI BOLNE LJUDI.

Pred dvajsetimi leti sem povedal ljudem, da moj Bolgarski Krvni čaj, pomaga naravi pri zaprtnici, oprati strupe iz obisti, osladiti želodec in čreva očisti, ter ojača kri.

Povedal sem, da moj Bolgarski krvni čaj vžit gorak predno ležete spat, pomaga pregnati prehlad in varuje pred influenco in pljučnico.

Danes miljone ljudi vživa Bolgarski krvni čaj kot prijazno domače zdravilo.

Bogati soki kuhani iz korenin, lubadov, jagod, listja in cvetja vživan dvakrat v tednu pomaga vsakomur obdržati zdravje.

Lekarnarji ga s veseljem drže v zalogi za bolnike, kér ljudje, ki vživajo Bolgarski krvni čaj se vrnejo in poročajo kakšne uspehe so dosegli.

Samo uprašajte se danes lekarnarja po njem — ali vam ga mi pošljemo poštnine prosto zavoj za $1.25, 3 za $3.15, 6 za $5.25.

Naslov je: H. H. Von Schlick, President, Marvel Products Company, 8 Marvel Building, Pittsburgh, Pa.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904. — Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Cainkar, podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 82, Johnstown, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniškega oddelka Blas Novak, gl. blagajnik John Vogrich, urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODSEK:

John Underwood, predsednik, 406 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin Železnikar, Box 276, Barberton, Ohio, Fred A. Vider, Box 673, Ely, Minn., John Terčelj, Box 161, Lawrence, Pa., John Goršek, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawndale Av., Chicago, Ill.
VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrožič, Box 286, Moon Run, Pa.
John Grošelj, 14821 Pepper Ave., Cleveland, O.
ZAPADNO OKROŽJE: Anton Šular, Box 104, Groos, Kans., za jugozapad.
Max Marc, Box 166, Buhl, Minn., za severozapad.
Mike Žugel, 5453 S. Winchester St., Murray, Utah.

Nadzorni odbor:

Frank Zaitz, predsednik, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., Frank Somrak, 5800 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 5805 St. Clair St., Cleveland, Ohio.

Združitveni odbor:

Predsednik: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.
Joško Oven, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
Jos. Skuk, 1101 E. 63rd St., Cleveland, Ohio.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6202 St. Clair Av., Cleveland, O.

POZOR!—Korespondenca z gl. odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslove: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POŠILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobče se naslove: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Frank Zaitzu, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prizivi na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 416 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročnina in sploh vse kar je v zvezi z glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ŽENITVENA PONUDBA

Tukaj smo trije mladi slovenski mladeniči v starosti 20 do 22 let, smo dobrega značaja in brez denarja. Ker vemo, da se Slovenke ne ozirajo na denar, temveč so zadovoljne samo, da imamo zdrave roke in stalno delo. Sicer je žalostno, da moramo iskati tovaršice potom časopisja ali temu je vzrok ker smo oddaljeni od slovenskih naselbin. Želimo se seznaniti z dekleti v starosti ne več kot do 22 let, ki naj bi bile dobre iskušene v gospodinjstvu, smo pečlarji in si ne razumemo dosti v ti stvari. Seveda niso izključene tudi mlade vdove z enim otrokom, ki pa morajo imeti tudi nekaj prihrankov. Če katero veseli in misli resno, naj nam piše na naš naslov: Frane Južna, 22 let, Ivan E. Ausec, 21 let. Anton Cvetkov 20 let. Vsi na: 429 — 2nd Street, Fairport Harbor, Ohio. (Adv.)

Za kuhanje piva doma

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas, kuhani vedno le najboljši in najcenejši. Dobiti je tudi zbirko sodov, steklenic in raznih loncev, itd.

Mi vam dostavimo naročilo po pošti, točno v vse kraje.

Grocerijam, slaščičarjem in v prodajalne železnine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Varno investiranje

lahko napravite danes v

Municipalnih obveznicah ki prinašajo do 6%

Proste državnega davka

Obveznice močnih Korporacij ki prinašajo do 7½%

Naša tekoča ponudba vsebuje veliko obveznic obeh razredov. Uprašajte nas za varne investicije, pišite nam v vašem materinskem jeziku.

OTIS & CO.,
216 Superior Ave. N. E.,
CLEVELAND, OHIO.
John F. Perko
Foreign Investors Department.

IZ UPRAVNIŠTVA.

Pozivljajo se vsi bratje tajniki in sestre tajnice naših društev S. N. P. J. in tudi vsi drugi zastopniki lista Prosveta, da se kolikor je največ v njih moči potrudijo sedaj, ta in drugi mesec in pobero naročnino od naročnikov na Prosveto, katera v veliki večini poteče z dnem 1. julija. Bratje in sestre, upoštevajte to! List je vaša lastnina in ako mu želite dobro, tedaj boste nedvomno priskočili na pomoč sedaj in izvršili svoje delo. Apeliram na vse naročnike Prosvete, ki jim naročnina poteče; da isto pravočasno ponovijo bodisi pri tajnikih ali drugih zastopnikih, ali pa naj pošljejo denar naravnost upravništvu lista. — **Filip Godina**, upravitelj.

IŠČEM SVOJEGA BRATA

Joe Skušek doma iz občine Škocijan na Dolenjskem. Za njega bi rad izvedel njegov brat, doma v starem kraju vsled zelo važnih stvari. O njem nisem ničesar čul že nad dve leti; zdi se mi, da se nahaja nekje v Clevelandu, Ohio. Cenjene rojake prosim, če kdo ve za njegov naslov, da mi to javi, ako bo pa sam čital ta oglas, naj prijavi na naslov: John Skušek, P. O. Box 63, Groos, Kans.

(Adv.)

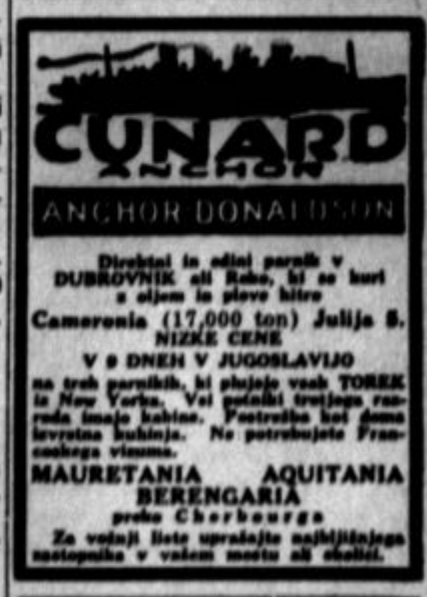

EMIL KISS, bankir,
133 Second Ave.,
NEW YORK, N. Y.

ZASTOPNIŠTVO
za
Slovensko Banko D. D., Zagreb.
Prva Hrvatska Štedionica, Zagreb.
Francosko-Srbsko Banko, Beograd.
in njih podružnice v Jugoslaviji.

Izplačuje v gotovem AMERIŠKEM denarju v dinarjih in kronah v starem kraju

POTOM POŠTE IN BRZOJAVNO.

PRODAJAM ŠIFKARTE ZA VSE LINIJE.

VAM PRESKRBIM BOJAKE IZ STAREGA KRAJA.

OBAVLJAM VSE BANČNE POSLE.

PREJEMAM DENAR NA VLOGE IN PLAČUJEM 4% OBRESTI.

Pišite po znak.

EMIL KISS, bankir,
133 Second Ave.,
NEW YORK, N. Y.

Svarilo za potnike v stari kraj.

Prepovedi glede izvoza denarja v raznih državah.

New York. (Jugoslovanski oddelek F. L. I. S.) Mnogo evropskih držav nalaga dandanes jako važne omejitve na izvoz valut (novčanic) in deviz (čekov in drugih plačilnih sredstev na inozemstvo). Te omejitve se ne tičejo ljudi, nastanjenih v dotičnih državah, marveč tudi tujcev, ki potujejo skozi te države oziroma prihajajo tja na kratek obisk. Radi tega je silna važnosti da se vsi potniki v Evropo informirajo o teh omejitvah, ako si hočejo prihraniti jako resne neprilike in zgubo denarja.

Zgodilo se je že večkrat, da so ljudje, ki na svojem potu v stari kraj morajo potovati skozi razne evropske države, doživeli prav bridke izkušnje in prišli ob svoj trdo zasluženi denar radi nepoznavanja dotičnih uredb.

V naslednjem navedemo nekoliko držav, ki nalagajo take omejitve. Seznam ni popolen, ali vendar vključuje one države, skozi katere potniki iz Amerike največ prehajajo.

Francosko.

Francoska vlada prepoveduje v glavnem izvoz vsega srebrnega in zlatega denarja, naj že bo francoski ali inozemski, kakor tudi izvoz več kot 5000 frankov v francoskih novčanicah oziroma enakovredne vsote v inozemskih novčanicah (bankovcih). Kdorkoli je prekršil oziroma skuša prekršiti to odredbo ,utegne biti kaznovan z zaporom od enega meseca do dveh let ali z globo od 1000 do 5000 frankov ali z obojem; vrhutega se dotičniku zapleni vec kovani denar in bankovci, kakor tudi njegova potovalna sredstva.

Potniki pa, ki prihajajo na Francosko le radi kratkega obiska oziroma le na prehodu v kako drugo državo, morejo ob svojem vstopu v zemljo prijaviti francoskim carinskim uradom, koliko zlatega in srebrnega denarja, novčanic, čekov, vrednostnih papirjev itd. nosijo s seboj, v katerem slučaju dobijo potrdilo, ki jih upravičuje, da smejo spet izvoziti ta svoj kovani denar, bankovce, čeke itd., ko zapustijo Francosko. Ali tudi v tem slučaju, ako so prinesli v Francosko francoski denar oziroma za časa svojega bivanja na Francoskem zamenjajo svojo inozemsko valuto v francoski denar, ne smejo ti potniki izvoziti iz Francije nikakega francoskega zlata ali več kot deset frankov v srebru in ne več kot 5000 frankov v francoskih bankovcih. Ako imajo več denarja v francoski valuti ,morejo za prebitek dobiti čeke ali kreditna pisma na inozemstvo, ako dokažejo, da so dotična denarna sredstva prinesli s seboj iz inozemstva.

Radi tega je silno važno za vse potnike skozi Francosko, ki imajo s seboj kakršenkoli zlat ali srebrn denar in francoske ali kakršnekoli bankovce drugih držav, presegajoče vrednost od 5000 frankov (po kvotaciji od 9. junija 1922 enakovrednih 455 dolarjem), da prijavijo, kar imajo denarja, francoski carinarnici ob svojem prihodu v francosko ozemlje. S tem bodo na varnem in le tako se izognejo sitnarijam in denarnim zgubam ob svojem izstopu iz francoskega ozemlja.

Nemčija.

Potniki, ki zapuščajo nemško ozemlje, morajo imeti posebno dovoljenje od nemških finančnih oblasti, ako hočejo odnesti s seboj več kot 20,000 Mark ali istovredno svoto v inozemski valuti (20,000 Mark enako $67 po kvotaciji od 9. junija 1922.) Ni treba pa tega dovoljenja, ako si je potnik ob svojem vstopu na nemška tla zagotovil od nemške carinarnice potrdilo, iz katerega je razvidno, koliko denarja v zlatu, srebru ali papirju, čekih itd. je prinesel s seboj. Pod varstvom tega potrdila potnik sme izvoziti enako svoto v enaki valuti tekom štirih tednov. V slučaju, da bi se potnik pomudil na Nemškem dlje časa, to potrdilo bo navadno zadostovalo, da dobi zgoraj navedeno dovoljenje s strani finančne oblasti.

Čehoslovakija.

Vse čez 3000 čehoslovaških kron oziroma enakovredno svoto tuji valuti treba prijaviti ob prihodu v zemljo. Odhajajoči potniki morajo dobiti od t. zv. Bančnega uradništva dovoljenje za izvoz denarja preko 3000 K. Ako turisti ali potniki prinesejo zlatega denarja s seboj, smejo ga tudi odnesti, ali osebe, rojene v Čehoslovakiji, ne smejo na nikak način izvoziti zlata.

Avstrijska republika.

Avstrija zahteva, da mora vsakdo, ki odpotuje v inozemstvo, dobiti dovoljenje od avstrijske finančne oblasti, ako hoče odnesti s seboj čez 20.000 avstrijskih kron. Izvoz zlatega in srebrnega denarja je prepovedan.Ni pa nikakih omejitev za tujce glede uvoza in izvoza tujih valut. Avstrijska vlada baje namerava spremeniti dotične uredbe.

Švica in Italija.

Švica nima nikakih omejitvenih uredb glede denarja, ki ga potniki smejo odnesti iz zemlje. Kar se tiče Italije, italijanski Generalni konzulat v New Yorku ne zna o nikakih težkočah, katerim bi bili podvrženi potniki skozi Italijo z ozirom na denar, ki ga nosijo s seboj.

JUGOSLAVIJA.

Uvoz valute vsake države je dovoljen v neomejni količini. Ravno tako je dovoljen tranzit tujih valut preko Jugoslavije pod pogojem, da potnik ob vstopu v zemljo prijavi količino valut, ki jih nosi s seboj, in da o tem dobi potrdilo dotične vhodne carinarnice; tako potrdilo bo služilo kot dokaz o tranzitu in dotični potnik sme izvoziti uneseno valuto najdalje tekom meseca dni. Drugače je prepovedan izvoz srebrnega in zlatega denarja, dolarjev in kronsko-dinarnih novčanic. V svrho potovanja pa sme vsak potnik vzeti s seboj do 8000 kron oziroma 2000 dinarjev. Potniki v Združene države smejo vzeti s seboj 100 dolarjev v gotovini in državljani Združenih držav, ako se vračajo domov, 500 dolarjev. Izvoz vseh drugih valut je popolnoma svoboden. Brez posebnega dovoljenja ne smejo se izvoziti devize (čeki na inozemstvo) v vrednosti preko 2000 francoskih frankob oziroma odgovarjajoče vrednosti v drugi valuti.

SLIKE IZ NASELBIN.

So. Standard, Ill. — Tukajšnja naselbina je stara komaj kaka štiri leta. Vsega je nastanjenih tukaj samo štiri družine Slovencev, drugi naseljenci so večinoma Italijani, Poljaki ter nekaj Litvinov. Premogorov v tej naselbini je last Standard Oil družbe ter je edini v tukajšnji okolici, da je še skoraj popolnoma nov. Obratoval pa že ni od 17. septembra lani, da nam sploh ni bilo treba zastavkati 1. aprila kot so to storili drugod. Kar se tiče stavke, poteka popolnoma mirno, da bi človek niti ne zapazil, da smo na stavki.

Čeprav mnogi že celih osem mesecev ne delajo, ni opaziti med njimi nikakega znamenja, da bi bili pripravljeni iti sedaj opravljat delo, pod nesramno nizkimi pogoji, ki bi jih nam radi vsilili podjetniki. Želimo le, da bi se tudi drugod držali tako trdno, tedaj smo prepričani, da bi bila zmaga naša. Tukajšnje trgovce prav nič ne moti sedanja stavka, ker cene življenskim potrebščinam ter sploh vsemu, kar delavec potrebuje, so višje kot so kje drugje, poleg tega pa še hinavsko tožijo, da bodo morali zapreti svoje trgovine. — Pozdrav vsem stavkarjem. — **J. Krivec.**

Tower Hill, Pa. — Že dolgo se nikdo ni oglasil iz tukajšnje naselbine. Stavkamo od 1. aprila. Iz več premogorovov tukajšnje naselbine, ki so last različnih družb od tedaj niso poslali niti funta premoga na trg in vse pokazuje, da jim gre precej trdo celo za nabavo premoga za domačo uporabo pri parnih kotlih. Družbe poskušajo, kako bi mogle dobiti dovolj najeteže, ki jih je ravno naša družba dobila odnekod šest. Ti ljudje niso mogli vzdržati doma, posebno ne v soboto in šli so v 10 minut oddaljeni Republic gledat premikajoče slike. Med potjo nekje pa so jih menda dobili fantje, stavkarji in jih natepli. Napadenci so iskali pomoči in klicali so policijo, kar pa se jim je slabo izplačalo, ker tisti čas so se stavkarji razšli, policaji pa so našli revolverje pri stavkokazih in so tako morali sami oditi v spremstvu policije v okrajno ječo v Uniontownu.

Miljo in pol od tukaj je Filbert H. C. Frick družba, ki ima najetih precejšnje število črncev, ki pa ji prav malo pomagajo, ker kolikor jih pride sem, toliko jih tudi odide in poleg tega pristopijo v organizacijo. V 10 minut oddaljenem Orientu so tudi dobili sedem črncev, ki pa so večinoma pohabljenci in imajo vsi skupaj samo devet nog ter 13 rok. Premog torej lepo počiva pod zemljo.

Tukajšnji premogarji smo večinoma nastanjeni po družbinih hišah, zato imajo družbe moč, da prav pridno mečejo stavkarje iz svojih stanovanj. To nas ne straši, posebno, ker tu ni tako rajski kraj, da bi ga ne bilo mogoče zapustiti, kakor je za rojaka tam v Allegheny okraju. Samo zato ni pustil nelepega dela, ker se ne more dovolj nagledati alleghenijskih hribov. Želeti bi bilo, če je že kateri rojak tak, da ne more sedaj prenehati z delom, da bi se vsaj ne oglašal v javnosti. Vsi prazni izgovori na stvari ničesar ne spremene; položaj šele poslabšajo. Ako bi sami oni šli na stavko, ki bi v resnici to lahko storili, bi niti ena desetina ne bila na stavki. Vsakdo lahko razume, da imeti družino, vztrajati na stavki in biti brez denarja, je veliko težje kakor pa nekomu, ki je sam, a vsak mi mora tudi pritrditi, da vsaka tona sedaj nakopanega premoga stavko le podaljša, ne pa krajša, pa naj bo premog nakopan v velikem ali pa v malem rovu. Deset malih rovov je gotovo za enega velikega, zato nam obratovanje v malih rovih ravnitako škoduje. — Pozdrav zavednim stavkarjem! — **J. Erzen.**

Cherokee, Kans. — Zloglasni bos rova št. 9 v tukajšnji bližini je tudi skusil nabirati ljudi za delo v jami in nabral nas je, kakor mi je sam povedal 73 rudarjev. Vsi smo se veselili, da bomo spet enkrat delali, toda imeli smo smolo. Vse je bilo pripravljeno dne 22. junija za delo, tedaj pa so nas poklicali k seji, da bomo tam kot po navadi zvedeli, kako bomo delali in za kako plačo, kakšna bo nova pogodba za delo. Bos je imel v roki dolgo listo in prebral je kontrakt. Rekel je, da bomo za kompanijsko delo plačani po $3.50, od tone naloženega premoga pa bomo dobili 94c. Kar se tiče mrtvega dela, čiščenja in odstranjevanja kamenja, tisto je rekel, da nam bo pa on plačal na skrivaj, da ne bo kompanija za to ničesar vedela.

Čudna je taka pogodba, smo si mislili. Vendar nekaj smo morali ukreniti. Pri seji smo se grdo gledali drug drugega, za delo nas je bilo 73, onih, ki imajo še nekaj pameti pa le 28. Bil sem prepričan, da bo zmagala večina, kot je to povsod; torej, da bomo šli delat. Toda, ko se je odprla debata, sem bil tiho, niti z mazincem nisem ganil. Pred nas je stopilo onih 28 mož in povedali so nam, kaj se bo zgodilo, če se povrnemo na delo v tem odločilnem času. Debata se je nadaljevala in končno je zmagalo ono število osemindvajsetih v debati. Dne 23. junija smo se imeli podati na delo: šel ni nobeden. Nihče ne mara, da bi se zgodilo, kakor so povedali oni na seji. Domov grede sem si mislil sam pri sebi: To so ljudje, tako mala četica pa nas je ugnala, zdaj se niti v jamo več ne upam, čeprav sem bil prej vedno tam.

Kaj smo mislili storiti, a odprli so nam pravočasno oči. Mamljive bosove besede so bile res zapeljive, toda pravočasno smo spoznali. Tako nas je bil zvodil na delo tudi pred šestimi meseci, da smo opravljali nelepo delo do 1. aprila, zdaj pa se mu ni posrečilo.

Vzdržajmo, saj ne bo treba več dolgo in tedaj bomo zopet mi bosi, pa ne tisti kompanijski prilizniženci. — Pozdrav vsem Slovencem. — **Stavkar.**

Naročite "Prosveto" vašemu sorodniku ali prijatelju v stari domovini.

Dr. J. V. Grahek
ZDRAVNIK.
Uradne ure so: 10:00 zjutraj do 2:30 popoldne.
843 E. Ohio Street.
Telefon Cedar 2388
N. S. PITTSBURG, PA.

Veliko potnikov.

V STARI KRAJ ODHAJA veliko rojakov. Ako ste tudi Vi namenjeni tja, tedaj najbolje storite, ako potujete skozi podpisano tvrdko, ki je znana zaradi točne postrežbe in priporočena od onih, ki so že potovali.

IZ STAREGA KRAJA bo prišlo po 1. juliju zopet večje število novih priseljencev. Ako želite tudi Vi dobiti kako osebo sem, tedaj nam pišite po nadaljna tozadevna pojasnila.

PRI POSILJANJU DENARJA so pred vsem važne tri stvari in sicer: hitrost, cena in varnost. Naša banka Vam nudi vse tri. Poslužite se je torej vselej, kadar pošiljate denar.

Za vsa nadaljna pojasnila se obrnite na

SLOVENSKO BANKO
ZAKRAJŠEK & ČEŠARK
70 — 9th Ave.,
NEW YORK CITY.

F. M. Dostojevskij:

BESI

Roman v treh delih.

Preložil Vladimir Levstik.

(Dalje.)

"Potemtakem je vse v redu in ostanemo pri svojem namenu? — to je prav!" se je nasmehnil z žaljivim pokroviteljstvom. "Nu, kaj," je dodal s podlo šaljivostjo, "če sem se zakasnil, se vi ne smete pritoževati; podaril sem vam tri ure."

"Nikakih ur ne maram v dar od vas; kakor da moreš kaj darovati — bedak!"

"Kako?" je vztrepetal Pjotr Stepanovič, pa se je hipoma obvladal. "To je zamerljivost! Smo razjarjeni, kaj?" je dejal s povdarkom, žaljivo in ošabno kakor prej. "V takem trenotku je mirnost umestnejša. Najboljše je, če se imate zdaj za Kolumba, name pa gledate kakor na miš, ki vas ne more žaliti. Že snoči sem vam priporočal."...

"Ne maram gledati nate kakor na miš."

"Kaj naj bo to? Kompliment? In čaj je tudi hladan — se pravi, da je vse narobe. Ne, ne, tu se godi nekaj sumljivega. Vraga, kaj vidim tam na oknu, na krožniku? stopil je k oknu. "Kuhan piščance z rižem? . . . Toda čemu še ni načet? Mari smo v takem duševnem razpoloženju, da niti piščanca . . ."

"Jedel sem. Vas nič ne briga; molčite!"

"O, seveda, in vrhutega je čisto vseeno. Ali meni zdaj ni vseeno: premislite, da skoraj nisem obedoval! In zato, če zdaj ta piščance, kakor sklepam, ni več potreben — kaj?"

"Jejte, če morete."

"Nu ,hvala lepa, in potem še čaja."

Hlastno je sédel k mizi na drugem koncu divana ter se z nenavadno požrešnostjo vrgel na jed; obenem pa je vsak hip opazoval svojo žrtev. Kirilov je z zlobnim studom jezno gledal nanj, kakor da ne more odtrgati oči.

"Ali vendar," je zdajci poskočil Pjotr Stepanovič, ne da bi prenehal jesti, "vendarle, kako je s stvarjo? Tak smo zvesti namenu, kaj? In tisti papirček?"

"Premislil sem nocoj, da mi je vseeno. Napišem. O proklamacijah?"

"Da, tudi o proklamacijah. Saj vam bom narekoval. Vam je itak vseeno. V tem trenotku vas vsebina pač ne more vznemirjati."

"Tebi nič mar."

"Še razume, da ne. Sicer pa je komaj par vrstic: da sta s Šatovim razmetavala proklamacije, in pomagal vama je med drugim Fedjka, ki ste ga skrivali v svojem stanovanju. Ta točka o Fedjki in stanovanju je zelo važna, najvažnejša med vsemi. Vidite, da govorim z vami povsem odkritosrčno.

"Šatova? Zakaj Šatova? O Šatovu za nobeno ceno."

"Še tega manjka! Kaj vam je do tega? Škoditi mu itak ne morete več."

"Žena je prišla k njemu. Zbudila se je in poslala k meni vprašat, kje je."

"Poslala je vprašat k vam, kje je? Ilm — to je nerodno. Mogoče pošlje spet; nihče ne sme vedeti, da sem tu . . ."

Pjotr Stepanovič se je vznemiril.

"Ona ne zve, spi zopet; babica je pri nji, Arina Virginskaja."

"Potem menda tudi . . . ne bo slišala? Veste kaj, zaprli bi vežo."

"Ničesar ne bo slišala. In če pride Šatov, vas skrijem v drugo sobo."

"Šatova ne bo; in vi napišete, da ste se sprli ž njim zaradi izdajstva in namerjane ovadbe . . . nocojšnji večer . . . in ste krivi njegove smrti."

"Umrl je!" Kirilov je s krikom planil na noge.

"Nocoj ob osmih, ali bolje, sinoči ob osmih, ker je že ena popolnoči."

"Ti, ti si ga ubil! . . . Še včeraj sem slutil, da ga misliš!"

"Prava reč, ako ste slutili! S temle revolverjem sem ga!" Izvlekel je revolver in ga pokazal — na videz, zakaj ni ga spravil nazaj, ampak obdržal v desni roki, očividno pripravljen za vsak slučaj. "Res ste čudak, gospod Kirilov; naprej ste vedeli, da ta bedasti človek ne more končati drugače. In govorite o slutnji! Prav v usta sem vam prežvečil nekajkrat. Šatov nas je mislil izdati, ali jaz sem mu bil za petami; prišel je trenotek, ko mu nisem smel prizanesti. Kaj ni bilo vam tudi naročeno opazovati ga? Pred tremi tedni ste mi sami poročali . . ."

"Molči! Zato si ga, ker ti je pljunil v ženevi v obraz!"

"Zato in za drugo. Za marsikaj drugega, in brez vsake osebne hudobije. Čemu skačete? Pokaj igrate komedijo? Oho! Ali ga vidite? . . ."

Planil je kvišku ter vzdignil revolver pred seboj. Kirilov je bil namreč mahoma segel na okno po svojega, ki je čakal že od jutra pripravljen in nabit. Pjotr Stepanovič se je postavil v pozicijo in namerili svoje orožje na Kirilova; ta pa se je hudobno zasmejal.

"Le priznaj, lopov, da si vzel revolver zato, ker si vedel, da te ustrelim . . . Toda ne ustrelim te . . . dasi . . . dasi . . ."

In spet je pomeril z revolverjem na Pjotra Stepanoviča kakor da si ne more odreči naslade, ki mu jo vzbuja misel, da ga lahko ubije. Pjotr Stepanovič je stal nepremično v pozieiji ter čakal do zadnjega hipa, ne da bi sprožil, čeprav je bil sam v nevarnosti, da dobi kroglo v čelo s takim "obsedencem" je bilo vse mogoče. Toda "obsedenec"je nazadnje povesil roko, brez sape, tresoč se in nem od razburjenja.

"Dovolj je te igre," je dejal Pjotr Stepanovič in takisto povesil orožje. "Vedel sem, da je le komedija! toda veste, nevarna je bila: če bi bil sprožil?"

Še dokaj mirno je sedel na divan ter si nalil čaja; toda roka mu je vendar nekoliko trepetala. Kirilov je položil revolver na mizo in začel hoditi sempertja.

"Ne napišem, da sem ubil Šatova. . . Ničesar ne napišem zdaj. Pisma ne bo!"

"Ne bo?"

"Ne bo."

"Kakšna podlost in kakšna neumnost!" Pjotr Stepanovič je pozelenel jeze. "Saj sem slutil; veste, da me ne presenečate. Toda kakor hočete.

(Dalje prihodnjič.)

Hitra potniška vožnja iz New Yorka v TRST (preko Napulja)
s Ameriškim poštnim parnikom
"PHILADELPHIA"
Medkrov 15,000 ton.
Pluje Julija 1 in Augusta 15.
Parnik Philadelphia je en najhitrejših, večjih in izvrstno vrejenih parnikov med New Yorškimi in sredozemskimi poslovanju.
Prvi, drugi in tretji razred, izvrstne tretjega razreda kabine s 2 in 4 prostori. Dosti vina pri vsakem obedu.
Za ceno in rezervacijo prijavite se pri domačemu zastopniku ali pa pri
JOHN J. DWYER, Gen. Agent, 15 Pearl St., New York.
K. W. KEMPF, Gen. Western Pas. Acnt, 120 N. La Salle St., Chicago, Ill.

COLUMBIA GRAMOFONE
od $30.00 — $250.00.
VELIKA ZALOGA PLOŠČ V VSEH JEZIKIH.
Imam novo zalogo nemških importiranih "Homokord" rekordov.
Brezplačne cenike dobite pri:
VICTOR NAVINŠEK,
331 Greeve St., Conemaugh, Pa.

ROJAK PAJK JE
V trgovini nad 16 let, na tisoče dolarjev razpošlje blaga po celi Ameriki pa se ni nikdar slišalo da ni vsak dobil pošteno blago. Kdor od nas enkrat kupi, še kupi. Pošilja brezplačne cenike po celi Ameriki za ure, zlatnina, srebrnina, diamante, prstane, dalje prave glasne Columbia gramofone, slovenske in v vseh drugih jezikih gramofonske plošče, zastave, regalije, kape i. t. d.
On je edini pravi zastopnik v Conemaugh, Pa., za Columbia gramofone in plošče.
En sam poskus in prepričali se bodete.
IVAN PAJK, 24 Main St., Conemaugh, Pa.

NOVE SLOV. JUGOSLAVIA PIANO—ROLE
7-PESMI Z BESEDAMI, 3-POLKE 3-VALČKE, 3-KORAČNICE I. T. D.
PIŠITE TAKOJ PO CENIK KATEREGA DOBITE EDINO PRI:
NAVINŠEK — POTOKAR,
331 GREEVE STREET CANEMAUGH, PA.

VSAK PREVIDEN VLAGATELJ VPOŠTEVA PRI NALOŽITVI SVOJEGA DENARJA
SIGURNOST IN DOHODEK
Vložite Vaše prihrane pri nas na
"Special Interest Account"
ker uživate te prednosti v polni meri. SIGURNOST vloge Vam je zajamčena v pokritju z najboljšimi ameriškimi bondi, čisti DOHODEK pa iznaša 4% na leto.
Vloge se lahko začnejo s $5.00, vse nove vloge, ki se vložijo do 10. julija obrestujemo že od 1. julija t. l.
GLAVNO ZASTOPSTVO JADRANSKE BANKE
Frank Sakser State Bank
82 Cortlandt Street, New York City